

10
J S. 17.

Underrättelse

Om

Tjänliga Amnen

Til

Bostaps = Söda,

Wid

Zufallande Foderbrist,

Med Wederbörandes samtycke/

under Oecon. PROFESS. och Kungl. Swenska Wetenskaps Acad.
samt Ups. Wet. Societ. Ledamots,

Nu warande RECTORIS MAGNIFICI,

Dr. PEHR KALMS

Inseende,

Sör MAGISTER = Krantsens erhållande,

Utgifwen och förswarad

af

WILHELM GRANLUND,

Österbotninge.

I Åbo Academiens Öfre Lärosal
på wanlig tid förmiddagen, den 24 Maji 1766,

A B D,

Tryckt hos JOH. CHRISTOPH. FRENCKELL.

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is mirrored and difficult to decipher but appears to include names and titles.

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is mirrored and difficult to decipher but appears to include names and titles.

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is mirrored and difficult to decipher but appears to include names and titles.

§. I.

Sen Landthushållare kan med skäl kallas rik och förmyndig, när han äger et ymnigt förråd af spannmål, och en myckenhet wältrefwen boskap. At winna det förrådet, fordras en god och wäl upbrukad åker, och til det senare en gräsrik ång. Bägge skola underhållas genom en fet och ymnig gödsel af boskapen. Emellan åker och ång är altså en wis proportion nödig; ången bör kunna underhålla så mycken boskap, at gödseln, som därutaf faller, kan underhålla bägge wid sit bärande. Det bidrager därföre ej litet til landthushållningens uphjelpande, at kunna framdraga öfwer wintern en myckenhet boskap. Sommaren är den ordentliga tiden, då en slitig och omtänkt landtman samlar winterfödan, så at sig i andetiden, som i slottertiden at sin boskap. Gräs och hö är wäl den egenteligaste söda för hästar, kor, får och getter; men det händer esomoftast hos oss, at ganska rågnaktiga och wåta somrar insfalla, då wäl gräswårten kan vara nog ymnig, men höet kan omöjeligen af landtmannen på de få dagar, som då kan vara uphållswäder, inbärgas så torrt, at
21 2 det

Det skulle blifwa åteligt och wålsmakeligt för boskapen, samt behålla sin grönska och must in på sena wären, så wäl i brist af tilräckeligt folk, som i anseende til belågenheten af ångarne, som til en stor del hos oss äro kåre och mofar; och desto swårare blir beraningen, om det hela samma tid rågnar måst hwar daa. Swårt om händer det äfwen, at stark torka förhindrar gräs-wårten, då höet kan wäl blifwa godt, men inbergningen liten. Andteligen kan en landtman wara osäker om en tilräckelig höbärgning för hwarjehanda plågenhet af tilstötande ohjyra, som ofta tilskynda gräs-wårten en ganska stor skada, utan at landtman kan hastwa tillfälle, wet eller är i stånd, at förekomma och mota den samma. Wid dese och slike tilfällen är wäl rådeligt, at en hushållare proportionerar boskapen efter fordret om höjien, då landtman står öfwer, huru stort förråd och ymnig införsel han har haft til wisthus och lada; är ladan tom, eller ock intet så tilräckeligen upfild, som hans förråd tarfwar öfwer wintern; då är wäl en hwåskad slaktare knif det bästa, men ock det swåraste medel, at förekomma en ömkelig hönöd. Dock ser han sig med något medel kunna upspåda fordret om wintern, och göra det tilräckeligt för flere, så är rådligare, at behålla så mycket af boskapen, som han ser sig med tilhjelp häraf kunna underhålla, helst om den är at god afwel; ty nästa år kan gräs-wårten bli ymnigare, litet af boskap, och de unga, som blifwit pålagde at öka bristen, gör ej den nytta, då hushållaren lider. Wår Nord plågar ock beswåras af tidiga höstar, långsamma och falla wårar, hwilka göra, at en hushållare ej alltid så noga kan jämka boskapen efter myckenheten af fordret; hwaraf händer, at han om wären lider brist därpå, ehuru god utråsningen varit; då tilfället at tilhandla sig seder är honom afslagit, emedan gemenligen samma flagan höres af hvars mans mun. Det är altså nödigt, at han har något at gripa til, hwarmed han kan framföda dem in på sommaren, at han ej utan sin största skada nödgas slå dem

dem för hushållare, som efter några veckors förlopp äro honom både nyttige och oumbärlige. Härtill kommer ännu andra orsaker, hvarföre en hushållare wil framföda några wiså kreatur in på wintern til wiså behof. t. e. slaktnöt, dem han wil spara til några wiså tilfällen, drag-kreatur, dem han behöfwer til wiså försörj. Detta alt kan hända så wäl den största som minsta hushållare; synes därföre ej otjenligt, at gifwa wid handen de medel, som kunna wara tjenlige at gripa til wid slika tilfällen, hwilka man dels af försarne hushållare och hushållsböcker, dels af egen erfarenhet kan hafwa sig bekante, Swarföre man utbeder sig den Gunstige Läsarens wanliga ynnest och blida omdöme.

§. 2.

Så snart en hushållare om wären får sin beskap ut på gröna marken, hwarest de sielfwe kunna förskaffa sig födan, bör han genast wara ömtänkt, huru han nästa winter skal kunna hafwa tillräckeligt foder: han bör fördenstul, så snart sännos-tiden är förbi, begynna samla tilhöpa hwad som kan tjena för dem til winterföda. När tiden är inne, då asplöswet begynner at skalra, hwilket sker förrän höbärgningstiden infaller, så märkes at det är tjenligt til löfbröt; en god hushållare lyshänter sig då, at med all slit förskaffa sig detta, bruter, uphåfiar eller ock i lador förwarar til wintern. Sedan blifwa ock flere slags löf färdige til täckt, såsom af björk, al, wide, såg och röa, hwilke en god hushållare så wäl för, samt rågnwädersdagarne under höbärgningstiden, som ock efter samma tid stigt bruter och förwarar, så mycket som tid och tillfälle medgifwer. Flitiga wälhjon kunna ock bära en säck med sig, wid tillfällen stryka löf af träan, skära gräs undan buskar och af andra ställen, hwilket ej bostapen kan slippa til, lägga däruti,

båra hem, och om astuarne utbreda i något hus at torrkas, och på det sättet samla en anseelig myckenhet. Nästlor, hwilka våra omkring man och sägårdar, hundstokor, tistel, karebor, kuminstjekar, med flere slags wårter samlas. Afvenså, flere slags skogsgräs af backar och dällder, såsom ljung, råsrumpor m. m. Sammaledes hwariehanda sjöfoder, såsom sålting, såf, rör, fråken och starr af mosar, utur åar, bäckar, träsk m. m. Under skördetiden, alt ogräs som wårer ibland såden på åfern, isfrån hwilket den rensas. Wid sådens inbårgning och tröskning, förwaras noga halmen af råg, korn, hwete, årter, bönor, m. m. jämte ar, agnar, stamp, skidor. Då humlan plockas, förwaras blad och refwar. Wid hamp och lindragningen, samlas lugg och knopp, samt wid beredningen, skåfvet eller brottet, som affaller. Wid kryddgårds frukters jämte rotwors och kåls inbårgande, böra allahanda blader af grönt, som ej kunna tjena människan til spisning, samlas och förwaras åt boskapen til winterföda. In på sena hösten, sedan löfvet fallit af träen, sopas och råffas det tilhoppa och förwaras. I tåta löfskogar och wid stränder, hwarest en omnighet alskog ofta finnes, plågar wara nog tilgång härtil. När en hushållare, som nu sagt är, befäst sig emot en tidig höst och långsam wår, samt samlat nästan alt grönt, så mycket tiden och tillfället medgiffwit, hwad som kunnat tjena boskapen til föda, (endast man noga waktar sig, at man just icke samlar för dem aldeles förgiftiga wårter, dem dock måstadelen plågar kånna) kan han wara tåmmeligen i stånd at emottaga dessa motståndare; så framt han ej slagit alt för mycket felt i sin uträkning. Sedan kreaturen om hösten insättas, böra de tidigt wånjas härwid, halmen gifwes dem dels torr, dels skåres små och lagas til hackelse. På samma sätt kunna ock löfwen åtas dels torre af qwistarne, dels ock afstrykas, lägges i något kar, samt påslås kallt eller sjudhett watten, och kreaturen förelägges. Med ar, stamp, agnar, årtskidor, höfrö, sker det

det äfwenså. Hårdare stjekar böra genom folkhett wathn upmjukas, såsom hummetref, tistel, karrbor, nåsler, hamp, och linåf re. af alt detta kan gifwas creaturen et eller två foder om dagen, nu af det ena, nu af det andra, at wänja dem härwid.

§. 3.

Wintern är wäl ingen tjenlig bergningstid, dock har Försynen ej heller då lemnat oss aldeles rådlöse. Wåre barrtrån, dem naturen hårtill ämnat, stå gröna så wäl winter som sommar, och ärbjuda människan dageligen sin tjenst, på dessa fåster ock landtman dageligen sin upmärksamhet, efter de falla honom först i ögonen. Af granriset tilredes en rätt på följande wis, som beskriwes i Kongl. Sw. Wetenskaps Acad. Handlingar p. 455. af år 1746. man tager lagom stora grenar, rycker af de smärsta quistarne, hackar dem små med en yxa, det smärsta som sig göra låter, detta sönderhackade eller skurna granriset lägges sedan i et tätt kar, och öses wathn därpå, som står wid på 2 dygn, åtminstone et, och drager ut den starkaste kådan: af detta blötta granriset tager man 2, 3 eller 4 kannmått i sänder, lägger i krubban för hwar häst, och strör däröfwer 1, 2 à 3 gjöfnar affkråde af hwarjehanda såd, kli, gröpad hafra eller dras, alt som man har råd til, eller som man wil hafwa hästarne wäl eller sämre fordrade til. Den som wil gifwa dem ännu mera åtrå och göra det kraftigare, strör litet krosat salt däröfwer: detta behöfwes för nämligast i början för hästarne, til des de blifwa wane wid granriset; på slutet äta de det aldeles torrt, utan at det antingen behöfwer blötas eller något strös därpå, om man gifwer hästarne detta i stället för hafra och hackelse hwar morgon och afton et foder efter watningen. Med kor, oxar och ung

ung boskap förfar man på samma sätt; dock bör det bättre
 blötas, och om så nödigt pröfwat, med stöt wäl krossas,
 om oxar, för och ung boskap skal komma därmed wäl til vä-
 ta; det bespränges med salt loka af Sill, strömming eller an-
 nan slags fisk, eller med människo urin, i förstone då de nö-
 digt wilja därpå, men äta det omsider helt torrt; dock be-
 komma de om wären utsprickande gröna och röda ändar eller
 knoppar kreaturen aldrabäst, och äro ju så goda som hafra
 åt hästarne, och sörpa åt koerne; ty de äta det gärna, när de
 blifwa wane därwid, det bekommer dem wäl, och har det
 goda ännu med sig, at det bewarar dem för många slags an-
 stöter och sjukdomar; dock när det giswes mjölkför torrt eller
 illa blött, hånder det, at mjölken får någon smak af kåda.
 En del kreatur, både hästar och boskap, som äro härwid alde-
 les wane, wilja wäl i förstone icke gärna därpå, men om
 man låter dem blifwa rätt hungriga och torrstiga, så gripa
 de änteligen därtill och wänjas därwid småningom, til des de
 hålla det för sin bästa kräslighet och längta därest; huru
 denna granis-blanning om wintern, då sträng köld är, skal
 aktas at den icke fryser och blifwer således oätelig, det leme-
 nas hwar och en at förebygga, som det honom bäst synes och
 lägligast faller; i fähusen är det gemenligen så warmt, at det
 sällan fryser. På samma sätt kan man jämwäl förfara med
 tallris, och winna samma nytta. För fåren kan gran-
 och enris läggas torrt, hwilka äro därpå så begärlige, at de
 ej allenast äta af alla barr, utan jämwäl gnaga af barken.
 Af granris är det bäst för hornboskapen, som är lataktigt, rent
 för kottar och gamla barr: af ung gran bäst för hästar och det hvars
 små qwistar äro fine, hängande som trådar är tienligast at läggas
 för fåren; dock bör här i akt tagas, at ej qwistarne af barrtrån, så
 wäl som annat, som lägges för dem, kommer så, at kådan el-
 ler barren faller i ullen på fåren, hwilket gör dem olägenhet,
 och kådar ullen ansenligen. Om man lägger enris ibland
 waf

watnet, som upkolas åt hornboskapen och fåren, blir det för dem en hålojam dryck, är styrkande, blodrenande och öker mjölken. Barren ätes af quistarne med större begärighet, sedan de på detta sättet blifwit upmjukade.

§. 4.

Det som en hushållare betjenar sig af at utspåda sit foder med, är jämnväl hwarjehanda slags bark, såsom af rönn, asp, tall och gran. Af rönn, såsom den öppersta, tilredes foder för boskapen på följande sätt: man hugger om wintern i skogen rönnar, större och mindre, för hem både quistar och bol, sjelfwa trädet afhugges i stycken, så stora som lagom långa wedtrån, och bäres i något varmt rum, tillika med quistarna, at tidna, om de äro frusne; därpå astäljes barken wäl med knif eller bandknif; på samma sätt försares ock med de quistar, som äro tjockare än en fierdedels tum; de öfrige quistarne läggas ibland barken uti et tätt kar, och öfvergiutes med sjudhett watn; har man tillfälle at tillägga något godt äker- eller hårdvals hö, är det så mycket bättre. Detta står sedan en half eller hel tima, då lagen kan upblandas med watn, til en behagelig och styrkande dryck för hornboskap och får. För hästar är den ock förträffelig. Dock märkes, at i förstone gifwes litet härutaf, ej mer än et halft eller helt stop, emedan det är drifwande, och söker boskapen; sedan de blifwit härwid wane, kan det ökas. Barken med de små quistarne äta de jämnväl med begärighet, de kunna ock wänjas wid, at utan minsta swårighet äta det torrt. Här i akt tages, at det ej så groft bör föreläggas fåren, emedan de därmed ej komma til rätta; men jag har sedt, at kor ätit rönnquistar, som warit til en half tums tjocklek. Af denna föda blifwa kreaturen fete, starke, mjölken kraftig och wälsmak-

B

kan

kande. På samma sätt kan ock förfaras med aspbarken, nemligen, at den uti folkhett watn upmjukas, kan ock med någon saltlaka af fisk, människo urin, eller mjölvatn befuktas, samt lemnas boskapen til näring, som bidrager til samma ändamål. I Norrland, flås aspbarken af trån, när den löper, nedmohas sedan på wift sätt, at han något rutnar, til wintern, då han hemføres, och är en kostelig rätt för boskapen. Se Vassenii Norrlands Boskaps skötsel. p. 55. 56, 93, 94. Gran- och tallbarken kan ock med förmon nyttjas; man tager inre barken af gran och tall; skår eller hackar den så fin, at kreaturen kunna komma därmed wäl til rätta, och i öfrigt förfar därmed som med granriset, hwilket i 3. S. omformadt är, då det äfwen gör samma gagn. Desutan kan ock inre barken af tall och gran tagas, torrkas i en ugn, eller annors hackas eller tröskas små, och mallas til mjöl, hwilket sedan på hwarjehanda sätt kan bidra till at utspåda fodret; såsom om det lägges i kreaturens dricka, höta, sörpa, kokas til wälling åt kalswar ic. Ut dessa barker, kunna tjena boskapen til föda, kan så mycket mindre bestridas, som flere tusende människor i hungersnöd nödgats så godt som endast uppehålla sit lif härmed. Ut af barken tilreda mjöl, torde wäl blifwa något beswärlikt, dock kan en hushållare, då nöden tränger, göra det gärna, helst om han har godt tillfälle därtill, och ser sig kunna hålla sin boskap wid lif. Gran- och tallbark toges ock om wåren af medelmåttiga trån, då den lofnar, göres ren från flarn, upfattes til häskior eller i lader, at torrkas, och om wintern på ofwannämde sätt tilredes, eller straxt om wåren öfwertäckes med mosha, at om sommaren brinna ihop och toga liten förutnise, hworas händer, at den kadoktiga och bästa smaken afgår, och således blir beqwämare til föda. Om wintern föres det hem, skåres sönder och gifwes boskapen. Flere barksorter kunna ock med fördel nyttjas, som al- wide- och sålgbarke.

barl re. hwilka ock af förfarne hushållare blifwit förjölte och approberade.

§. 5.

Det som en hushållare widare förser sig med, är las utaf flere slags trån, såsom af gran, tall, björk och En re. Hornboskap och får äta det så snart det blifwer dem förelagt med synnerlig god appetit, utan någon föregången præparacion: är en tjenlig föda, kreaturen må ganska wäl härutas, hästar kunna ock wänjas härwid utan någon swårighet; wil man sukta det, och strö däröfwer litet salt eller mjöl, blifwer det ännu begärligare. Somlige säga wäl, at las skal wara et förgift, för alla flodjur, och at swin skola dö, af lastagen; men det wet man dock, at denne wärt, är renens bästa föda. Wid des tagande märkes, at det rensas wäl från qwistarna; det som finnes på de wärande träden, är det bästa, hwad som finnes på de torra, är wäl ej så godt och tjenligt, dock måste det i nödfall jämwäl gå an. Hwad i allmänhet kan wara at påminna om allahanda slags ris, bark och laståkt, lär, at skogen så mycket möjligt är, förskonas at ej blifwa nedfälld och utödd, ty at blett för at få några qwistar, litet bark, eller något las, falla något tjenligt trä, och låta det ligga til förutnelse, wore ganska oförsvarligt; en annan sak är, om det föres hem, nyttias til timmer, wedbrand, några handaslögder, eller ock andra behof.

§. 6.

IBland de tjenligaste medel at öka kreaturens spis med, räknas ytterligare Renmossa, Lichen rangiferinus; en hus
B 2
häl

Hållare, som har ynnig tilgång på denna, kan skatta sig ganska lycklig; om han wil rätt betjena sig härutaf, behöfwer han ej frukta för någon foderbrist, emedan han nästan utan någon tillsats af annat, kan framföda boskapen härmed; at förskaffa sig den samma, är wäl den tjenligaste och bästa tiden om sommaren, när det rågnar, och han är mjuk (ty samlas han i torrka, går han merendels ganska mycket sönder) då upsöktes han beqwämligast, samlas, torrkas och förwaras til wintern; hwilket en hushållare, som har tid och tillfälle härtil, ingalunda bör försumma: dock om han ej har tid, bör han åtminstone göra sig underrättad, hwar och på hwilka ställen den växer, då han om wintern, om ej förr, åtminstone då nöden tvingar honom, kan med hast och släda, skofvel, råssa, jämte andra instrumenter, förfoga sig dit, och arbeta löst, så mycket han får eller behöfwer, samt föra hem uti något varmt rum, at uptidna. Det är ganska lätt at wänja creaturen härwid, då den upmjukas med kokhett watten, eller fuktas med saltlaka af någon slags fisk, människo urin, drancé &c. äta de den gärna; när boskapen blifwit härwid wane, äta de den torr såsom annat hö, de må ganska wäl härutaf, emedan den är födande, och ökar mjölken, gör creaturen starka och frodiga, och kan ej nog samt recommenderas för des förträffeliga nytta skul för boskapen. Somlige säga at gödningen af denna skal förskämna åkerjord den, men andre, som nog brukat den, påstå, at de aldrig märkt det minsta til sådant, utan at den varit så god, som annan gödning. På samma sätt bruka fåcka hushållare, at om hösten samla rödmossan (Sphagnum Palustre) och förwara til wintern; när den skal brukas, slås warnt watten därpå, och öfwerströs med någre göpnar anten hafra, haccelse, mjöl eller dyligt, och gifwes så åt boskapen; hästar och andra kreatur äta den då gärna, och må däraf wäl; skulle man wid samlandet finna, at Droslera wärte däribland, bör

bör den bortrenas, såsom för kreaturen mindre hållsösam. Man ser hwad mycket foder härigenom kan lätteligen erhållas, då hela mosar och kärr mångastådes stå fulla af detta Sphagnum, i synnerhet här i Finland. Flere slags mosar torde ock med fördel kunna försökas, såsom Björnmossa, af hwilken en ymnighet finnes på de flästa orter icke. Om de uti kokhet wärn bleswo upblötte, med något salt eller gruta besprängde, och kreaturen förelagde. Lingonris, Målonris och Ljung kunna jämnväl ej allenast på samma sätt försökas, utan har man ock haft exempel på flere fåcka hushållare, så i Sverige som i Finland, hwilka om wintrarne, i flera år med nöjdande wärter födt deras boskap. Ut ej nämna, det man ärligen ser får, kor och hästar, då de först komma ut på gröna marken om wären, i brist på bättre föda, gripa håldre härtil, än gammal förna, som legat under snön om wintern. Jag har ock sedt at de ej skonat det om wintern, då det blifwit dem tilbudit. Beqwämligast kunde det fås på backar och hedar, sedan snön bortsmält; beqwämligit kan det ock fås om wintern, i tät och tjock skog, samt under stora granar.

§. 7.

Hästgödnina är ännu et medel, som hushållare plåga gripa til, at gifwa åt kor och ungnöt, i brist af bättre foder. Efter hästar, som ätit hafra och hackelse, är den bäst; den tages obrunnen: när den upwärmes med frudfett watten, beslös med mjöl, bespränges med någon saltlaka af fisk eller människo urin, wänies hornbesöpen lätteligen härwid; at blanda den til agnar, eller någon slags hackelse, är ock ganska fördelaktigt;

tligt; sedan Kreaturen därvid blifwit wane, äta de den torr, blifwa frodige och må wäl härutaf, mjölken blifwer mustig, gräddan tjock och gifwer mycket smör cfr. Boje. p. 165. Emedlertid torde detta upwäcka en ganska liten och sparsam appetit, i synnerhet hos fråsmagige, dock kunde mjölken wid slika tilfällen, användas til andra behof.

§. 8.

Änteligen får jag nämna gamla halmtaf: dese har jag lemnat sist, såsom minst tjenliga, oansedt de gemenligen först tilgripas af mindre förfarne hushållare. Ty utom det, at man å ena sidan gör sig skada därigenom, at taket förstöres, så tjänar den å andra sidan til ganska liten nytta, hålst emedan halmen i och för sig sjelf, äger ganska liten must; så har han ock legat, nu tör hända flere år, under bar himmel, emottagit rågn och snö, köld och värma, hwaraf händt, at musten blifwit utlakad, at den möglat och tagit förrutnelse, samt kan wara upfylld med insekt-bo och spinlar. Jag lemnar då hwar och en frihet, at sjelf dömma och se, om icke denna är både otjenlig och ohälsosam för boskapen. Dock skal det änteligen wara, och nöden tvingar en hushållare (i brist af tilgång på andra och bättre medel) at gripa härtil, så bör han noga åtskilja det som tagit skada af mögel eller förrutnelse, och sedan wäl uppsaka det öfriga, at rånisa det från ohyra, då kan det någorlunda tjena boskapen til föda, när där utaf tilredes hackelse, eller den öfwerdjutes med kokhet watten, men ej särdeles annors utan någon föregången præparation.

Dese

§. 9.

Deſe äro de medel, ſom man kunnat föreflå, och en hushållare kan betjena ſig af wid inſallande foderbrift. Någon torde tänka, at detta aldrig låter göra ſig, och Creaturen kunna ej wänjas härwid; men han må weta, at de äta mycket om wintern, ſom de om ſommaren förbigå, då de hafwa tillgång på flera fräſligheter och delicer. At Creaturen kunna i foderbrift wänjas, at utan någon deras ſkada äta åtkilligt, ſom de annars aldrig röra, då de hafwa tillräckeligare och för dem mera ſmakelig föda, kan man ganska tydeligen finna däraf, at på åtkilliga ſtällen i Norge wid hafskanten, föda de boſkapen om wintern med torra fiſkben, fiſkbuſwuden och torr fiſk, dem de ſtöta ſönder och blanda med Tangen eller de ſjögräs, ſom de om ſommaren ſamlat; Se Pehr Claſſons beſkrifning öfwer Norge. p. 115. 118. Pontoppid. nat. Hiſt. von Norwegen P. 2. p. 11. På ſamma ſätt föda Isländarne ibland om wintern ſina häſtar, kor och får, med torrkad fiſk, den de gärna äta, och må wäl däraf. Se Voy. au Nord T. 1. p. 8. Horrebogs Island p. 154. 155. På ſomliga ſtällen wid Röda hafwet födes häſtar, Camelier, kor och får, med torrkad fiſk, den de begärligen äta; ſe Voy. de Marc Paul venet. Liv. III. Chap. 46. och ſamma ſtes ännu på flere ſtällen i werlden; men at om wintern framföda boſkapen på det ſätt, ſom man i de föregående §§. nämnt, är öfverflödigt förſökt af förfarne hushållare, ſom ſedt möſligheten och nyttan häraf. Ei heller må någon inbilla ſig, at han kan förſt förſtöra allt fodret, och ſedan endast framföda boſkapen härmed; hwilket wäl ej gärna låter göra ſig; utan bör han håldre ſwårt ifrån höſten, eller ſå ſnart han kan förmoda, at fodret ej bliſwer tillräckeligt, ſmåningom wänja boſkapen härwid, nu at upblonda det med något annat foder, nu at gifwa det allena utan någon tilläts: och ſåledes öka ſit lilla förråd. Härwid göres och den påminneſe,

se, och är en sak af stor wigt, som dock en del hushållare ofta sela uti, nemligen at ej gewast från hösten wara för mycket sparsam med fodret, utan i tid begynna fodra boskapen inne, och ej släppa dem ut förrän vinfrosten är borttorfad, emedan det därutaf händer, at de ej allenast ådraga sig hwarjehanda sjukdomar, utan ock emot wären blifwa alt för mycket utmargre och bensallne, då det ej mera hjälper, at trifkostigt fodra dem, utan de störta omsider.

Jag tager af dig min Gunstige Läsare affked, med den goda förhoppning, at mitt wälmenta bemödande af dig uttydes til det bästa, användes til din bättnad, samt uti detta, som uti alt annat, gifwes framför alt Kreaturens Skapare
Allena Heran.

